

στον εἰ καὶ πολλὰ διεδόθησαν κατ' αὐτὰς ὑπὸ τῶν καινολόγων· κατὰ τὸν μερικὸν καθαρισμόν τῶν χωμάτων οὐδὲν εὐρέθη πλὴν ἀγγείων τινῶν. Πλησίον τοῦ δεξιοῦ τόξου τοῦ κέντρου, κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Πραγαμά, πλῆξας τὸ ἐδάφος ἤκουσα ὑπόκωφον ἦχον· κρύπτεται ὁ οικογενειακὸς τάφος τοῦ κτήτορος;

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὀλίγα καὶ πρόχειρα ἀλλ' ἀκριβῆ ἀφοῦ τόσα μὲν ἄλλα ἐψευδολογήθησαν κατ' αὐτὰς παρεμorfώθησαν δὲ τερατωδῶς καὶ αἱ ἐπιγραφαί. Πολλὰ ἄλλα θὰ διδάξῃ ἴσως ἡμᾶς τακτικὴ καὶ γενικὴ ἀνασκαφὴ ὅλου τοῦ ἐκεῖ χώρου· ἀλλὰ τίς ὁ ἐκτελέσων αὐτήν; εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν εἶναι ἄξιον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία; ἔχομεν τὴν ἀρχαιοτάτην πασῶν τῶν γνωστῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν, δημοσιῶν τε καὶ ιδιωτικῶν, καὶ ὁ κόπος εἶναι ἄξιος.

Ἐρ Θεσσαλονίκη τῆ 12 Δεκεμβρίου 1888

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

— Δὲν πακίνω σοῦ λέω, δὲν πακίνω! μοῦ κάνει κακό!...

— Πήγαινε καυμένη καὶ σήμερα... βλέπεις πῶς θὰ πάω ν' ἀλλῶσω!...

Πρώτην φοράν, φωναὶ ἀνδρῆσαι καὶ γυναῖκεῖαι ἐκ περιτροπῆς, ἐξήρχοντο τόσον ἔντονοι καὶ τεταραγμένοι, ὡσεὶ συγχρούμενοι μεταξὺ των, ἀπὸ τοῦ οἰκίσκου τοῦ Νελοπούλου. Ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν, ὅτε ἐτέλεσε τοὺς γάμους τοῦ ὁ οἰκοδεσπότης, δὲν ἀντήχει ἄλλο ἐντὸς αὐτοῦ παρὰ τραγούδια εὐθυμα καὶ γέλωτες παρατεταμένοι, τονίζοντες εἰς κλίμακα ὑπερνέφελ τὴν εὐτυχίαν τοῦ νεαροῦ ἀνδρῶν καὶ ψίθυροι φιλημάτων, ὡς εἰς καμμίαν φωλεάν τρυγόνων. Οἱ φλεγματικοὶ κάτοικοι τοῦ μικροῦ χωρίου καθ' ἐσπέραν, ἐνῶ ἔχασμῶντο τανυόμενοι ἴν' ἀποτείνῃσι τὸν κόπον τῆς ἡμέρας οἱ ἄνδρες κ' ἐθορύβουν αἱ γυναῖκες, εἰς τὰ οἰκιακὰ ἔργα ἀσχολούμεναι ἢ ἐκλαυθυμίζον τὰ παιδιά καὶ ἠλάκτουν οἱ σκύλοι, ἀκούοντες αὐτοὺς, ἐκίνουν τὴν κεφαλὴν μὲ ἐκφρασίαν σοβαρᾶς δυσπιστίας. Ἡ χαρὰ ἐκεῖνη ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς παρατονία, χαρὰ μὴ ἔχουσα τὴν θέσιν τῆς ἐκεῖ, μέσῳ τῆς σιγηλῆς ἐρημίας τοῦ χωριδίου καὶ τοῦ πλήθους ἐκείνου, τοῦ μὴ γνωρίζοντος ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐργασίαν, τὴν βραεῖαν ἐργασίαν τῶν ἀγρῶν. Ἐσκέπτοντο δὲ ὅτι πολὺ ταχέως θὰ ἔπαυε καὶ τὴν παρωμοιάζον πρὸς τὴν τύχην τοῦ χωριδίου των, τοῦ ὁποῦ ἡ ζωηρότης διαρκεῖ ὅσον καὶ ἡ πα-

νήγυρίς του — ἐπὶ μίαν μόνην ἡμέραν, κατὰ τὴν πέμπτην Νοεμβρίου. Γίνεται ἀναστάσις, ὄλων τότε χάριν τοῦ ἁγίου Νικολάου, μέρος τῆς χειρὸς τοῦ ὁποῦ διατηρεῖται ἀνέπαφον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ χωριδίου· ἀκούονται τύμπανα καὶ χοροὶ καὶ πολλοὶ προσκυνηταὶ συνέρχονται ἄλλοθεν καὶ τοῦτο μέχρι τῆς νυκτός, ὅτε τὰ πάντα παύουν εἰς τελείαν χαλάρωσιν καὶ ἀνίαν. Οὕτω θὰ συνέβαινε καὶ εἰς τὸ ἀνδρόγυρον ἤδη; θὰ ἐβαρύνετο μόνον τοῦ αὐτὴν τὴν τρελλὴν εὐθυμίαν, τὴν θορυβώδη χαρὰν, ἡ ὁποία νομίζει τις ὅτι δὲν γίνεται παρὰ διὰ νὰ ἀκούηται καὶ μόνον· θὰ ἔκυπτε δὲ ταχέως ὁ τράχηλος εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ θὰ συνωφρουοῦτο τὸ μέτωπον εἰς τὴν σκέψιν, ὅπως συνέθη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἄλλοτε... Καὶ τότε, ἂν ἤκουον τὰς διαμειβομένας φωνάς, θὰ ἐπίστευον, ὅτι ἐπηλήθευσαν αἱ ἐλπίδες των, καὶ πολὺ ταχέως μάλιστα ἀπὸ ὅτι προσεδόκων καὶ θὰ ἐμειδίωσαν χαιρεκάκως. Διότι ἡ χαρὰ τῶν ἄλλων ὅσον καὶ ἂν εἴνε ἀνεξάρτητος μᾶς κουράζει καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ παύσῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα, βιαζόμενοι νὰ κατατάξωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰδίαν μὲ ἡμᾶς σειράν, ὡς ἡ κωλοβὴ ἀλώπηξ τοῦ μύθου.

Δὲν ἐπέτυχον ὅμως αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν οἱ χωρικοί. Τὸ χωριδίον Τρουμπὲ ἦτο ἔρημον τότε. Οἱ εὐάρημοι οἰκίσκοι του, ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπὶ χαμηλῆς λοφοσειρᾶς διεσκορπισμένοι, εἶχον τὰς θύρας ὅλας κεκλεισμένας καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ παραθύρα των ἐφαίνετο ἐντὸς τὸ σκότος καὶ ἡ ἐρημία. Εἰς τὰς αὐλὰς ἐπλακῶντο ἐν πλήρει ἀνέσει αἱ ὄρνιθες, ἀνασκαλεύουσαι τὸ ἄχυρον καὶ τὴν κόπρον πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς καὶ αἱ πάπαι ἐνήχοντο μακαρίως εἰς τι τέλμα παρὰ τοὺς καλαμῶνας ἐνῶ ὁ οἰκόσιτος χοῖρος, σοβαρὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ οἰκοδεσπότη, ἐγρύλλιζε περιφερόμενος ἐλεύθερος καὶ ὁ ἀλέκτωρ μὲ τὸ ἀγέρωχον θάδισμά του, ἀνέτεινε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐτόνιζε τὴν βραγχὴν λαλιάν του, ὡσεὶ θέλων νὰ διασαλπίσῃ εἰς τὰ πέριξ τὴν ὑπεροχὴν του. Οἱ χωρικοὶ ἔλειπον ὅλοι εἰς τὰς ἐργασίας των· γυναῖκες καὶ ἄνδρες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἕκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του, εἶχον ἀναλάβει τὰ καθημερινά, τ' ἀναλλοίωτα καθήκοντά των, ἅμα τῇ χαραυγῇ. Μόνος ὁ οἰκίσκος τοῦ Νελοπούλου διετήρει ἀκόμη τὴν ζωηρότητά του· διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γάμων ἐβράδυνε πάντοτε εἰς τὴν ἐξέγερσιν, ὡς νωθρὸς ἐργάτης ἐξακολουθῶν τὴν αὐτὴν ἀπεργίαν καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἑορτασίων ἡμερῶν. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰσέδυνε ἤδη ἄφθονον ἀπὸ τῆς ἀνοικτῆς θύρας καὶ τοῦ παραθύρου, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐφαίνετο ἡ Σμάλτω ἐν τῇ σκιᾷ, μὲ νυσταλέους ἀκόμη ὀφθαλμοὺς καὶ βεβαρυμένον τὸ σῶμα, ἐγείρουσα νωθρῶς τὰς στρωμνὰς μίαν μίαν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀποθέτουσα δεδιπλω-

μένας ἐπὶ μιᾷ ἀνεστραμμένης κοφίνας, χρησιμεύουσης πάντοτε εἰς τοὺς οἴκους τῶν χωρικῶν ἀντὶ στρωμοθήκης. Ἐνῶ δ' ἐνησχολεῖτο εἰς τοῦτο ἐξηκολούθει, ἡρεθισμένη κάπως, σφοδρὰν ὁμιλίαν μετὰ τοῦ ἀνδρός της, ὁ ὁποῖος παρὰ τὴν θύραν ἰστάμενος, ἔραπτε τὴν ἄκραν σάκκου ἐκ χονδροπαύου καὶ ἐψιθύριζε χωρὶς νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῆς ἐργασίας του, ὡσεὶ εἰς ἑαυτὸν ἀποτεινόμενος :

— Πῆγαινε, μαρὴ καὶ σήμερα· βλέπεις πῶς θὰ πάω ν' ἀλέσω!..

Πλησίον αὐτοῦ καψάλος σκύλος, μὲ ἀνωρθωμένον καὶ ἀτακτον τρίχωμα, ἐπέμενε ὄσφραινόμενος τὸ ἔδαφος μέσφ σμίονους ὀρνίθων, αἱ ὁποῖαι εἶχον εἰσπηδήσει ἐντὸς ζητοῦσαι διὰ τιτιθισμῶν τὴν πρωϊνὴν τροφήν των. Πρὸ τῆς θύρας ὁ εὐρωστος ἵππος τοῦ Νελοπούλου, ἐζευγμένος εἰς τὸ κάρρον, ἔτρωγε τὴν φορβὴν του, ἀνακινῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ ὠτα καὶ τύπτων τοὺς πόδας, ὡσεὶ βιαζόμενος νὰ ἐκκινήσῃ. Ὁ Στάθης εἶχε φορτώσει τὸ κάρρον του διὰ σάκκων σίτου τῆς νέας ἐσοδείας καὶ ἤτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὸν μύλον πρὸς ἄλειςιν. Καὶ ἦτο μὲν μύλος εἰς τὸ χωρίδιον ἔξω, ἐπὶ ὑψώματος καὶ εἰργάζετο ἀδιακόπως ἡμέραν καὶ νύκτα, ἀναπεπταμένος ἔχων εἰς τὸν ἄνεμον τὰς φαιᾶς πτέρυγας του ἀλλ' εἰς τὸν Στάθην ἤρεσκε πάντοτε ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συντέμνῃ τὰς ἀποστάσεις καὶ νὰ προφθάνῃ τὸν χρόνον. Συνήθιζε νὰ προτιμᾷ τὸν κέλητα ἀντὶ τοῦ ἡμιόνου καὶ τὸν ἀτμόμυλον ἀντὶ τοῦ ἀνεμομύλου, ὅπου εἶναι τις ἐκτεθειμένος εἰς τοῦ καιροῦ τὰς ἰδιοτροπίας. Διὰ τοῦτο εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ὑπάγῃ εἰς Γαστούνην, ὅπου ὑπῆρχεν ἀτμόμυλος καὶ ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἐπεράτου μίαν ὥραν ἀρχήτερα τὴν ἐργασίαν του. Ἐλεγε δὲ εἰς τὴν νεαρὰν συντροφὸν του νὰ συνοδεύσῃ εἰς τὴν βοσκὴν τὰ γαλιᾶ, τριάκοντα ζεύγη γαλιᾶ, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναπτύξῃ ἀρκούντως καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤλπιζε καλὰ κέρδη κατὰ τὸν ἐρχόμενον αὐγουστον, ὅτε θὰ τὰ ἐπώλει εἰς Ζακυνθίους ζωεμπόρους.

— Δὲν ἔμπορῶ σοῦ λέω... δὲ πακίνω! ἐπέμενε ἡ Σμάλτω, ἀρνούμενη.

Ὁ Στάθης ἐξεπλήσσετο διὰ τὴν τόσῃ ἐπιμονῇ τῆς γυναικὸς του. Πρώτην φοράν τὴν ἤκουεν ἀντιτείνουσας εἰς τοὺς λόγους του, πρώτην φοράν τὴν ἔβλεπε τόσον πείσμονα εἰς τὴν ἰδέαν της. Ἀφ' ἧς ἡμέρας τὴν ἰστεφανώθη, τὴν ἐγνώριζε πάντοτε ὑπήκοον, πάντοτε ἀκατάβλητον εἰς τὴν ἐργασίαν, μειλίχιον εἰς τοὺς τρόπους, δειλὴν εἰς τὰς ιδέας της, ἐκπληροῦσαν τυφλῶς τὰς ἐπιθυμίας του, πρόθυμον νὰ τὸν ἀνακουφίξῃ καὶ νὰ τὸν συνδράμῃ εἰς ὅλα. Καὶ τὰ γαλιᾶ αὐτὰ ἀκόμη ἡ ἰδία ἐφρόντισε καὶ τὰ ἀνέπτυξε καὶ τὴν ἀπὸ μὴνός καθ' ἡμέραν τὰ συνώδευεν εὐχαρίστως εἰς τὴν βοσκὴν. Πῶς λοιπὸν τὴν

ἤλλαξε τόσον ἔξαφνα ὁ χαρακτήρ της καὶ ὁ ἴδιος ἦτορ.

— Μὰ τί θὲς νὰ κάμουμε ἔς τὸ θεό σου! εἶπεν αἴφνης, προσβλέπων αὐτὴν μὲ ὕφος, ἐνέχων ἐν ταῦτῳ ἐρώτησιν καὶ ὀργήν.

— Πακίνω ἐγὼ ἔς τὸ μύλο· ἐψιθύρισε ἡ Σμάλτω δειλῶς, χαμηλώνουσα τὴν κεφαλὴν.

Ὁ Στάθης ἐγέλασε βεβιασμένως. Πυλὸ παράδοξος τῷ ἐφάνετο ἡ ἀπάντησις αὐτῆ τῆς γυναικὸς του. Καὶ ὄχι τὴν ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ἀλλὰ καὶ γραῖα ἂν ἦτο πάλιν δὲν ἐπετρέπετο εἰς τὴν Σμάλτω νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν μύλον. Ἄν ἐζήτηε νὰ ὑπάγῃ εἰς κανένα ἀνεμόμυλον τῶν περὶ τὴν χωρίων δὲν ἦτο καὶ κακόν, διότι ὅλοι οἱ μυλωθροὶ ἦσαν γνώριμοι, ἀνθρωποὶ ἔντιμοι καὶ σοβαροὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ γυναῖκες ἐπήγαινον τὰ ἀλέσματα, τῶν ἀνδρῶν ἀσχολουμένων εἰς ἄλλας βαρυτέρας ἐργασίας. Εἰς Γαστούνην ὅμως, εἰς μίαν πολιτείαν, ὅπου εὐθὺς μόλις ἔβλεπον αὐτὴν ἐκφορτώνουσαν τὸν σίτον θὰ ἐσυνάζοντο οἱ ἄνδρες περὶ καὶ τὴν περιειργάζοντο ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, σχεδὸν θὰ τὴν ἔψαυον μὲ τ' ἀναιδῆ καὶ φαῦλα βλέμματά των, ὅπου οἱ μυλωθροὶ ἦσαν ξένοι καὶ ἀπόξενoi, πονηροὶ καὶ ἀγιογδύται ποτὲ δὲν ἐπετρέπετο. Μόνον καὶ νὰ τὸ συλλογισθῆ ἡ Σμάλτω ἔπρεπε νὰ κοκκινίσῃ.

— Μὰ γιατί δὲν πᾶς μὲ τὰ γαλιᾶ; ἠρώτησε πάλιν, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν προτέραν τοῦ ἰδέαν ὁ χωρικός.

— Φοβᾶμαι· ἐψιθύρισε ἡ λυγερὴ μετὰ τινος στενοχωρίας.

— Τί φοβάσαι; γιατί δὲν ἐφοβόσουν τόσον καιρό;

Ἡ Σμάλτω ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ἀμηχανοῦσα, διότι δὲν εἶχε τί ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν δικαίαν ἐρώτησιν τοῦ ἀνδρός της. Καὶ εἶχε μὲν λόγον, ἰσχυρότατον μάλιστα, τὸν ὁποῖον ἂν ἔλεγεν εὐθὺς ὁ Στάθης θὰ ἠρεθίζετο, θὰ ἐζήτηε συγχώρησιν διὰ τὸ πείσμα του καὶ θ' ἀπῆτει μάλιστα ἐπιμόνως παρ' αὐτῆς νὰ μὴν ὑπάγῃ πλέον εἰς τὴν βοσκὴν μὲ τὰ γαλιᾶ. Ἀλλὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἤθελε νὰ ἐκστομίση δι' ὄλον τὸν κόσμον ἡ Σμάλτω. Ἐγνώριζεν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφοβεῖτο καὶ ἤθελε ν' ἀποφύγῃ ἐξηρτάτο μᾶλλον ἀπ' αὐτὴν τὴν ἰδέαν παρὰ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της καὶ ἐθεώρει περιττὸν νὰ ταράξῃ εἰς τὰ μύχια τὸν χωρικὸν καὶ νὰ τὸν ἐμβάλλῃ εἰς ὑποψίας. Διότι ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἀπαίδευτος ἡ γυνὴ εἰς τοιαῦτα ζητήματα προσπαθεῖ πάντοτε νὰ προφυλάσῃ τὸ ἄνδρα της, πολλάκις μάλιστα μετ' ἐγκληματικῆς ἐπιμονῆς ὡσεὶ ἡ φύσις μόνη της παρακινῆ αὐτὴν εἰς τοῦτο.

— Νά, ἐκεῖ ποῦ καθόμουν ἐψὲς ἔς τὴν πατουλιά, βγῆκ' ἕνα φίδι ξάφνου καὶ μ' ἐτρόμαξε... ἔχασα ὅλο μου τὸ αἷμα! ἀπήντησεν

αίφνης ἡ Σμάλτω, πεφοβισμένον ἔχουσα τὸ πρόσωπον, ὡς νὰ ἔβλεπε τὴν ὥραν ἐκείνην τὸ φίδι πρὸ τῶν ποδῶν της.

Ὁ χωρικός ἐξερράγη ἤδη εἰς γέλωτας ὄχι βεβιασμένους πλέον ἀλλ' ἀληθεῖς γέλωτας ἀνθρώπου εὐθύμου. Τόσον ἀπροσδόκητος ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος τῆς γυναίκος του ὥστε δὲν εὗρεν ἄλλο τι πρόχειρον τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ Στάθης παρὰ νὰ καγγάση.

— Ὁχ, ἀδερφέ! ἐφώναξε, γιὰ τὸ φίδι κάνεις ἔτσι;

Καὶ λαμβάνων ἀπὸ τῆς γῆς τὸν σάκκον, ὅστις εἶχε πέσει τῶν χειρῶν του κατὰ τὴν ὥραν τῆς ταραχῆς καὶ ἀπὸ τινος γωνίας τὸ μαστίγιόν του, διηθύνθη πρὸς τὴν θύραν ὑποψιθυρίζων:

— Μὴν ἦσαι κουτή, καὶ ὑμὲν!.. πῆγαινε κ' ἐγὼ θὰ γυρίσω γρήγορα.

Χωρὶς δὲ νὰ προσθήσῃ τι πλέον, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ κάρρου καὶ μαστίσας τὸν ἵππον του ἀπῆλθεν.

*

Ἡ Σμάλτω ἤκουσε τὸ κάρρον ἀπομακρυνόμενον μετὰ πατάγου καὶ ἠσθάνθη τὴν καρδίαν της συγκαλονιζομένην μετὰ τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τοὺς ὀγκώδεις τροχοὺς του. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἀνδρός της κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὴν ἐτάρασσε μεγάλως καὶ τὴν κατέθλιβεν, ὡς μία παντελής ἐγκατάλειψις. Δὲν ἦτο πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεμακρύνετο οὕτω τῆς οἰκίας ὁ Στάθης ἀλλὰ τότε ἡ ψυχὴ της εἶχε διεγερθῆ ὀλόκληρος ὑπὸ συλλογισμῶν ἐπιφύθων καὶ ὅλα τὰ ἐξελάμβανεν ὡς ἐπίτηδες ἐναντίον αὐτῆς διενεργούμενα. Ὁ Στάθης ἄφινεν αὐτὴν ἐκεῖ μόνην καὶ ἀπροστάτευτον ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν. Τὴν διέτασεν ἐπιμόνως νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν βοσκὴν τῶν γαλιῶν χωρὶς νὰ ἠξέυρη ὅτι τὴν ἐξέθετεν εἰς κίνδυνον φοβερόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πολὺ δυσκόλως λυτροῦται ὁ ἄνθρωπος, διότι κύριον ἐχθρὸν ἔχει τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ κάμῃ καὶ ἄλλως ἢ Σμάλτω. Ἀφοῦ ὁ Στάθης δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ ὄφειλεν αὐτὴ νὰ συνοδεύσῃ τὰ γαλιὰ· δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ ἀφήσῃ νὰ ψωφήσουν τῆς πείνης! Καὶ μετενόει ἤδη διότι ἐτάραξε τόσον τὸν ἄνδρα της, ἀκαίρως ἐπιμένουσα εἰς τὴν ἄρνησίν της, ἐνῶ ἀνεγνώριζε τὴν ἀνάγκην. Ἔθεσεν ὀλίγον μελαψὸν ἄρτον ἐντὸς μαλλίνου σακκιδίου, ἐκρέμασεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ὄμου καὶ κλειδώσασα τὴν θύραν ἐξῆγαγεν ἀπὸ τοῦ ἀχυρῶνος τὰ γαλιὰ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν βοσκὴν.

— Ὁ αἰ Νικόλας κ' ἄς μὲ φυλάξῃ· ἐπιθύρισε, σταυροκοπούμένη.

Ἡ Σμάλτω ἦτο νεαρωτάτη λυγερή, εὐπλαστος τὸ ἀνάστημα, μελαχροινή, μὲ ὄσφυν ἐσφιγμένην ὡς καλαμιάς καὶ κεφαλὴν εὐμορ-

φον, ἢν ἐστόλιζον ἄφθονοι μαῦροι βόστρυχοι καὶ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, πάντοτε ὑγροί, ὡς νὰ ἐψυχάλιζον ἐντὸς καὶ ἀκριβεῖς ἐρμηνευταὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐντυπώσεών της. Ἦτο δὲ ἐντελὲς κάτοπτρον μίας ἀγροδιαίτου ὑπάρξεως· τὸ ἀτομὸν της ὀλόκληρον ἦτο ὑπερβολικῶς περιεργον εἰς τὰς ἀπὸ τῆς φύσεως ἐντυπώσεις καὶ τὰς ὑφίστατο καὶ τὰς συνεκέντρον ἐν ἑαυτῇ ὅλας, ὅπως ὁ φακὸς τὰς ἠλιακὰς ἀκτίνας. Μέχρις οὐ ὑπᾶνδρευθῆ, βόσκουσα καθημερινῶς τὰ αἰγοπόρβια τὰ τοῦ πατρός της εἰς τὰ μέρη τῆς Ριζοκαστριᾶς, ὅπου εἶχε κατασκηνώσῃ ἡ οἰκογένειά της, τὸν χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαῖρι, τὸ φθινόπωρον καὶ τὴν ἀνοιξιν, ἔβλεπεν ὅλας τῆς φύσεως τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς ἐδέχετο μετὰ χαρᾶς, ὅπως δέχεται τις τὰς θωπείας τῆς μητρός του. Καὶ ὅτε τὴν ἔτυπτε κατακέφαλα μὲ τοὺς ὄμβρους της καὶ ὅτε τὴν ἐδρόσιζε μὲ τὰ ζωογόνα μαϊστράλια της, εἴτε τὴν ἀφήρπαζεν εἰς τὰς καταιγίδας της εἴτε τῇ ἐχαλάρου τὰς δυνάμεις ὅλας διὰ τοῦ λιβὸς της, αὐτὴ δὲν παρεπονεῖτο καθόλου, ἀναγνωρίζουσα ὑπομονητικῶς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ δικαιώματά της. Τῇ ἤρεσκεν ἐπιμόνως ἡ μάγισσα καὶ εὐμετάβολος νύμφη, τὴν ἐξέπληττε καὶ τὴν συνεκίνει μὲ τὰς ποικίλας ἀμφιέσεις της, ὑπὸ τὰς ὁποίας τῇ παρουσιάζετο καθ' ἐκάστην καὶ τὸ κάλλος της, τὸ ἔνθεον. Πολλάκις συνέβαινεν ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ λοφοσκαπίαστῃ ἐκτάσει, εἰς διαφόρους τῆς ἡμέρας ὥρας, συχνάκις δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἡ φύσις πέριξ, ὡς τὸ μνημεῖον τοῦ Μέρωνος ν' ἀναδίδῃ διαφόρων εἰδῶν τόνους, ποικίλας φωνὰς, ἄρμονικῶς διακεχυμένας ἐν τῷ κενῷ. Ἡ Σμάλτω τότε, ἔξαλλος, ἤνοιγεν ὑπερέτρως τοὺς ὀφθαλμούς, ἔτεινε τὰ ὦτα ἀχόρτωστος καὶ προσεπάθει νὰ δεχθῆ ἐν ἑαυτῇ τοὺς ἤχους ἐκείνους ὅλους καὶ βαθμηδὸν βαθμηδὸν ἀνεδίπλου τὸ σῶμα, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐναγκαλισθῆ οὕτως εἰπεῖν τὴν φύσιν, νὰ τὴν ἐνστερνισθῆ, παραδιδόμενη εἰς τὴν ἐπήρειάν της ἀσυνειδήτως, ὅπως παραδίδεται τις εἰς τὸν ἔρωτα.

Ἡ ζωὴ τῆς Σμάλτως αὕτη ἔπαυσεν αἴφνης διὰ μίας ὅταν ὑπανδρεύθῃ. Ὁ ἱερεὺς, ὅστις ἐστάθη πρὸ αὐτῆς ἵνα εὐλογήσῃ τοὺς γάμους της, ἔμεινε πλέον καθηλωμένος ἐφ' ὄρου ζωῆς, ὡς τοῖχος ἀκλόνητος καὶ τῇ ἀπέκλεισε τὸ παρελθόν. Ἡ κληματόβεργα, καταλλήλως μετασχηματισθεῖσα εἰς στέφανον νυμφικόν, ἔκαμε καὶ ἐπὶ τῆς νεαρᾶς βλαχοπούλας τὸ θαῦμά της ὅπως καθ' ἡμέραν καὶ εἰς τόσας ἄλλας. Μετέφερον αὐτὴν εἰς ἄλλην ζωὴν, ψυχράν, σοβαράν, μεστὴν πραγματικότητος ἀσφυκτικῆς, τὴν ὁποίαν αὕτη πρὶν οὐδέποτε ἐφάνταζετο, μέσφ τῆς χαριέσεως φύσεως ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεπτύχθη. Καὶ ὁ Στάθης δ' αὐτὸς, ὡσεὶ ζηλοτυπῶν πρὸς τὸ

παρελθόν της και ἐπιθυμῶν νὰ καταστρέψῃ πᾶσαν αὐτοῦ ἀνάμνησιν, ἀφήρσεν ἀπ' αὐτῆς τὴν βλαχικὴν ἐνδυμασίαν, τὴν γραφικὴν ἐκείνην ἐνδυμασίαν, μὲ τὰ κρόταλα καὶ τοὺς χρωματισμοὺς, τὴν ὁποῖαν νομίζει τις ὅτι οἱ βλάχοι ἐπένοησαν ἐκ τοῦ μεγάλου πύθου των πρὸς τὴν φύσιν, ἵνα φέρωσιν ἐπ' αὐτῶν τὸ ἀποτύπωμά της πάντοτε, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκονται. Ἐντὶ δὲ αὐτῆς, ἀντὶ τῶν κεντητῶν ποδιῶν καὶ τῶν πλουσίων γχιοντανίων, τῇ ἔδωκε τὰ πενιχρὰ ἐνδύματα τοῦ χωρίου, ἅτινα τὴν κατέστησαν σοβαρὰν μέχρι γελοιότητος.

Ἡ Σμάλτω ἤρχισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ πλήτη καὶ ν' ἀσφυκτιᾷ μέσῳ τῆς καθημερινῆς ἀναστροφῆς τῶν χωρικῶν, ὅπου δὲν ἤκουεν ἄλλο παρὰ ἀμοιβαίας κακολογίας καὶ κλαυθμηρισμοὺς διὰ τὰ χρέη των. Ὁμοιάζε πρὸς πτηνὸν τὸ ὁποῖον αἰφνης συνέλαβον καὶ ἀπέθεσαν ἐν κλωβῷ, μέσῳ τεσσάρων πληκτικῶν κιγκλυδωμάτων, μακρὰν πρασίνου φυλλώματος, ἐκτὸς πάσης ἀναστροφῆς μετ' ἄλλων ὁμοίων του. Ἡ ὑπομονὴ ὅμως τῆς γυναικὸς εἶνε ἀνεξάντλητος. Συχνάκις καταβάλλει μέγαν ἠρωϊσμόν ἵνα μὴ φανῇ δυσανασχετοῦσα πρὸς τὴν τύχην της καὶ δώσῃ ἀφορμὰς κακολογίας καὶ προξενήσῃ χαρὰν εἰς τοὺς γείτονας. Βλέπει τις πολλάκις ἀδιάκοπον τὸ μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη, ἀνεξάντλητον τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς της ἐνῷ τὸναντίον εἰς τὰ χεῖλη ἐπικάθηται ἄμετρος πικρία καὶ θερμὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἐχει δὲ ἡ γυνὴ τὴν ὑπόκρισιν αὐτὴν τόσοσιν ἀνεπτυγμένην ὅσον περισσότερον περιωρισμένη εἶνε κοινωνικῶς. Ἡ Σμάλτω, ἐνῷ ἦτο καταπικραμένη διὰ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ὁποῖαν μετέπεσε, προσεποιεῖτο ἐν τούτοις τὴν εὐτυχισμένην, τὴν γελαστήν, ὅλη πετῶσα, ὅπως ἔπρεπε νὰ ἦνε γυνὴ νεόνυμφος, ὥστε ἕκαστε τοὺς γείτονας νὰ λέγουν περὶ αὐτῆς ἵνα παραστήσωσι τὴν χαρὰν της, ὅτι ἐγέλων καὶ τὰ παπούτσια της. Ἐντὸς ὅμως ἡ καρδιά της ἔπαλλε διὰ τὴν προτέραν ἀνύπανδρον ζωὴν καὶ τὴν ἐπόθει ἐνθέρμως. Διό, ὅτε μετ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν τὰ γαλιὰ διὰ τὴν ἐξοχὴν καὶ ὁ Στάθης, ἀψησχολημένος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφιδαμπέλου του, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὴν τὴν φροντίδα των, ἔγεινεν ἐκτὸς ἑαυτῆς ἀπὸ χαρὰν. Καὶ ὅτε τὰ ὠδήγει εἰς τὴν βοσκὴν, ἐτόνιζε τὸ τραγοῦδί των καὶ ἐπήδα μεταξὺ αὐτῶν, ὑψηλὰ τὸν κάλαμον κρατοῦσα, ἐν μέθῃ καὶ εὐτυχίᾳ ὑπερτάτῃ. Ἀπὸ τοῦ ἐγγάμου βίου της τώρα μόνον ἠνόει ὅτι συνήρχετο εἰς ἑαυτὴν καὶ ἀνέζη.

Ἄλλ' ἀπὸ τινων ἤδη ἡμερῶν ὑπόνοιά τις ἐγεννήθη ἐντὸς αὐτῆς· ἡ ζωὴ ἐκείνη τὴν ἐτρόμαζεν. ἤρχισεν νὰ βλέπῃ τὸν οἰκίσκον της, ὅτε τὸ ἑσπέρας ἐπέστρεφε, μετὰ δυσπιστίας· νὰ αἰσθάνεται πρὸ τοῦ ἀνδρὸς της ἐντροπὴν· νὰ χα-

μηλῶν τὸς ὀφθαλμοὺς πρὸ τοῦ βλέμματός του, νὰ ταράσσεται εἰς τὸν ἐναγκαλισμὸν του καὶ νὰ ἐρυθριᾷ ὡς ἐνοχος φοικῶδους ἀνομήματος. Διὰ ποῖαν δ' αἰτίαν ἠσθάνετο ὅλα ταῦτα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ἢ λυγερῇ. Μόνον συγκεχυμένως μόλις κατελάμβανεν ὅτι ἐταράσσετο πολὺ μένουσα ἐν τῇ ἀναπεπταμένην πεδιάδι, ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανόν, ἐν τῇ μυστηριώδει ἐρημίᾳ τῶν ἀγρῶν, ἀκροσμένη τοῦ γλουγλουκισμοῦ τῶν γαλιῶν, τοῦ ἐρυθμοῦ κωδωνισμοῦ ἐνὸς ποιμνίου ἀπέναντι καὶ τῶν περιπαθῶν τόνων μιᾶς φλογέρας.

*

Ἡ Σμάλτω ἤδη εἶχε φθάσει εἰς τὴν ὄφρυν τῆς λοφοσειρᾶς, ὁπότεν ἡ πεδιάς ἠπλοῦτο περίεξ, μὲ ἑλαφροὺς κυματισμοὺς μέχρι τῆς θαλάσσης. Ὁ ἥλιος εἶχεν ὑψωθῆ ἀκριτὰ εἰς τὸν ὀρίζοντα, κολυμβῶν μέσῳ ἀργυροῦ αἰθέρος, πυκνοτάτου καὶ περιέλουε τοὺς θερισμένους ἀγρούς, τὰς πρασίνας σταφιδαμπέλους, τοὺς βυσινίζοντας βουνούς τοῦ Χελωνάτα καὶ τὰ περίεξ ὅλα δι' ἀφθόνου φωτός· τὰ χωρία κατέκειντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ, μὲ τὰς ὑπομαύρους στέγας καὶ τοὺς λευκοκιτρίνους τοίχους τῶν οἰκίσκων των, ἐν ἀμόρφῳ ὄγκῳ, ὡς χορταριασμένα εἰρεπία· ποίμνια ἔβοσκον παντοῦ καὶ βοῶν ἀγέλια καὶ ἵππων, ἐν ἀδελφικῇ συμβιώσει ἐνῷ ὀρθοῦντο πλησίον αἱ σκιαδες τῶν φυλάκων, μὲ τὴν ἐπιμήκη ἐκ ξηρῶν χόρτων στέγην καὶ τοὺς λεπτοὺς καὶ στρεβλοὺς στύλους των, ὡς μεγάλα καψαλὰ πτηνὰ, ὀρθοῦμενα ἐπὶ τῶν κατίσχνων ποδῶν των. Ἀπὸ πολλὰ μέρη ἀνέβαινον λευκοὶ καπνοὶ, ταχέως ἐξαφανιζόμενοι ἐκ τοῦ πολλοῦ φωτός τῆς ἡμέρας, καὶ ὑπεφαίνοντο κάποτε γλῶσσαι φλογῶν, ἐνῷ ἀντήχει ὁ τριγμὸς τοῦ ξηροῦ χόρτου, καιομένου ἐπὶ τῶν ἄλωνίων τῶν σταφιδοκτημόνων. Οἱ βουνοὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐκρύπτοντο μέσῳ ποταμῶν πεπυκνωμένης ὀμίχλης καὶ μόνον αἱ ἀκρόρειαι ἀσθενῶς διεγράφοντο εἰς τὸν ὀρίζοντα, ὡς κεκομμένα χάρτινα συμπλέγματα ὀπισθεν γαλανῆς ὑάλου. Καὶ ἐν τῇ νεκρικῇ ἐκείνῃ τῆς πεδιάδος ἡσυχίᾳ, μόνον τὰ ξηρὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα ἐψιθύριζον, κινούμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἐπέπνεεν ἀπὸ τῆς θαλάσσης δροσερὸς δροσερός.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

Φεγγάρι, γιὰ βασιλεψε, ἄστρί μου, πέσε κάτω,
 Νὰ σκοτειδιάσουν τὰ στενὰ, νὰ πάθουν οἱ διαβάται·
 Νὰ πᾶν οἱ ξένοι σπῆτι τους κ' οἱ ἰτόπιοι τὰ δικά τους,
 Νὰ πάη κι' ὁ νιὸς ὅπ' ἀγαπᾷ ἔστην ἀγαπητικιά του.